

JEDNA PRIGODNA IZLOŽBA U DRŽAVNOM ARHIVU U ZAGREBU ZA POTREBE SEMINARA NASTAVNIKA HISTORIJE

Intenzivan i vanredno bogat kulturno-prosvjetni život, koji se razvio u našoj zemlji nakon pobjede socijalističke revolucije, nužno je morao imati značajan odraz na rad i djelovanje naših kulturno-prosvjetnih institucija, pred koje su se postavili mnogi novi važni zadaci. Te ustanove morale su izmijeniti svoj dotadašnji ekskluzivno kabinetski karakter i aktivno se uključiti u savremeni život. Od njihova brzog i uspješnog uključivanja u rad na prosvjećivanju i kulturnom uzdizanju širokih narodnih masa zavisio je i zavisi u znatnoj mjeri tempo podizanja kulturnog nivoa svakog našeg čovjeka, što u krajnjoj liniji znači, da zavisi i brzina općeg socijalističkog preobražaja čitave zemlje, jer bez svestrano i socijalistički obrazovana čovjeka nema ni socijalizma.

Rukovodeći se tim principima i shvaćajući potrebe našeg života, Državni arhiv u Zagrebu je posljednjih godina, uz svoju osnovnu djelatnost usmjerenu ka prikupljanju, čuvanju i obradi arhivske građe, razvio živu i sistematsku djelatnost na kulturno-prosvjetnom planu. Oblici takve djelatnosti arhiva su različiti i oni kolektivu pružaju vanredno široke mogućnosti rada, bilo da se radi o organiziranju unaprijed pripremljenih posjeta Državnom arhivu, bilo da se organiziraju prigodne ili tematske izložbe i sl.

O jednoj takvoj uspješnoj akciji, u kojoj je došlo do punog izražaja suradnja Državnog arhiva sa Zavodom za unapređenje školstva Hrvatske, željeli bismo kazati nekoliko riječi.

Zavod za unapređenje školstva Hrvatske, centar za stručno usavršavanje učitelja i nastavnika, radi osposobljavanja učitelja i nastavnika historije za rad po novom nastavnom programu za osnovne škole, organizirao je u Zgrebu od 6. do 11. lipnja 1960. seminar za suradnike prosvjetno-pedagoške službe. Rad seminara odvijao se prema ovom programu.

6. VI 1960. u 8.30	M. Omčikus i I. Gračan: Program i organizacija rada seminara
9—12.30	Dr. M. Prelog: Humanizam — seminarska obrada teme
15—17	Anketa o iskustvima o radu po novom programu
17—18	Ocjenjivanje odabranih emisija Školskog radija
7. VI 1960. 9—11	Upoznavanje s materijalima izložbe »Ilirski pokret — oblik borbe naših naroda na kulturnom planu
11—12	Samostalan rad na materijalima izložbe
7. VI 1960. u 13.30—14.30	Osnovna škola Dobojska bb. Hospitiranje u VII raz.
14.30—16	Osnovna škola Nova cesta. Hospitiranje u VI raz.
8. VI 1860. 8—12 i 14—16	Izmjena iskustva o radu po novom programu te interpretacija programa za VII i VIII razred
9. VI 1960. 8—12	O. Salcer »Prvi srpski ustanak« — seminarska obrada teme
14—16	Priprema za novu temu

10. VI 1960.	8—12	O. Salcer »Prijelaz kapitalizma u imperijalizam« —
seminarska obrada teme
	14—16	Nastavak rada
11. VI 1960.	8—11	Samostalan rad na panoima Didaktičke izložbe u
vezi s programom za VIII razred
	11—12	Završna diskusija

Pristupajući organizaciji rečenog seminara, Centar za stručno usavršavanje učitelja i nastavnika obratio se Državnom arhivu s molbom da mu on pomogne realizirati seminar na taj način što bi preuzeo na sebe obradu osnovne teme — Građanska klasa i oblici rješavanja nacionalnog pitanja u svijetu i kod nas — i u okviru te teme postavio za učesnike didaktičku izložbu pod naslovom »Ilirski pokret kao oblik borbe naših naroda na kulturnom planu«.

Državni arhiv spremno se odazvao pozivu Centra. Arhiv je odmah postavio pred svoju stalnu Komisiju za suradnju sa srednjom školom zadatak da obradi rečene teme i postavi izložbu. Prije nego što je prišla realizaciji izložbe Komisija je načinila idealni plan izložbe. Smatrajući za potrebno da izloži samo najznačajnije dokumente, knjige i muzejske predmete iz tog perioda, kako bi preko njih učesnici seminara dobili što jasniju sliku o kulturno-historijskom okviru i značaju Ilirskog pokreta, Komisija je odabrala najistaknutije eksponate. Dio tih eksponata Komisija je morala posuditi od Povijesnog muzeja, Muzeja grada Zagreba i Sveučilišne biblioteke, kako bi prikaz bio što potpuniji. Na taj način Komisiji je uspjelo da prilično cjelovito prikaže najistaknutije ilirce, njihovu nošnju, običaje, društveni život i izdavačku djelatnost.

Ilirci i njihova nošnja bila je prikazana nizom eksponata. Spomenut ćemo samo najinteresantnije. To su prije svega litografije Ljudevita Gaja, Janka Draškovića i Jurja Oršanića; minijature Memčića, Terezije Laboš i jedne nepoznate žene; fotografije ilirca u odori, dolaska Nugenta u Zagreb i zastora starog kazališta; vezena ilirska nošnja, dvije ilirske kape, nekoliko ilirskih znakova, igrace karte za tarok sa slikama kostima za prvu hrvatsku operu »Ljubav i zloba« Vatroslava Lisinskog itd.

Za ilustraciju društvenog života i običaja Komisija je odabrala između ostalog: čašu kneza Miloša poklonjenu Gaju, Gajevu putnu torbu, njegovu sablju, surku, pisaoći pribor. Osim Gajevih predmeta bilo je još izloženo nekoliko lijepih ženskih pribadača, čuveni vrč Čeh-Leh-Meh, plesni redovi u obliku lepeza, nekoliko šalica s grbom, mačuhicom i ilirskom devizom, sat koji otkucava ilirsku budnicu, čaša s izvezenom devizom »bog živi narodnost« i niz drugih sitnica iz toga vremena.

Izdavačka djelatnost Iliraca prikazana je cenzuriranim primjercima »Novina horvatsko-slavonsko-dalmatinskih«, »Danicom ilirskom«, almanahom »Iskra«, »Kratkom osnovom hrvatsko-slavenskoga pravopisanja«, Stoosovim pjesmama, njegovim djelom »Bratinszka rech gledech na osznovu ztarinzkoga horvatzkoga pravopisza«, o-smrtnicom srpanjskih žrtava i nekim drugim eksponatima.

Raznovrsnost predmeta pridonijela je da čitava izložba bude sadržajno interesantna a vizuelno impresivna i efektna.

Komentar prikazanim eksponatima dala je drugarica M. Šnajder, kustos Povijesnog muzeja Hrvatske, a kratko uvodno predavanje o značenju Ilirskog pokreta na političkom planu održala je drugarica D. Tomulić, arhivist Državnog arhiva u Zagrebu.

Realizacija čak i ovako male izložbe kakva je bila navedena ponovo je pokazala od kolike je važnosti i koristi pri takvim i sličnim radovima suradnja između

arhivskih ustanova i srodnih kulturnih institucija (biblioteka, muzeja itd.). Bez takve dobro organizirane i sprovedene suradnje mnogo je teže izvršiti slične akcije, bez obzira da li akciju vodi arhiv, muzej ili biblioteka. Materijalni troškovi, bez suradnje, mnogo su veći, izbor izloženih predmeta je siromašniji i oskudniji, tehnička rješenja mnogo teža, a opći utisak na gledaoca blijedi, zbog više manje jednoličnog materijala koji mogu prikazati samostalni prikazivači i organizatori. Na kraju, priređivanje zajedničkih izložbi zahtijeva i manje kadrovskih snaga, a uspjesi koji se postižu bolji su i znače afirmaciju ne samo neposrednog priređivača već i svih ostalih saradnika. Sve to pokazuje da su dovoljno jaki razlozi zbog kojih se arhivisti zalažu za što prisniju i efikasniju suradnju sa srodnim kulturnim ustanovama na svim poljima svoje djelatnosti.

Leopold Kobsa

RAD DRŽAVNOG ARHIVA U DUBROVNIKU KROZ 1959. GODINU

I. Čuvanje, sređivanje i arhivističko proučavanje arhivskog blaga

Već niz godina radi se na osposobljavanju II kata na istočnom krilu arhivske zgrade Sponze za smještaj novih arhiva 19. i 20. stoljeća. Već ranije su se izradom betonske ploče dobila dva polukata, a u prošloj godini izrađena je u njima nova električna instalacija. Nastavljajući rad prošlih godina dovršena je izrada popisa povjerljivih akata o komunistima Dubrovačke oblasti g. 1923—1929. i Okružnog inspektorata u Dubrovniku g. 1929—1934, te su među ostalim ti popisi dostavljeni Državnom arhivu u Zagrebu i Savezu društava arhivskih radnika u Beogradu. Isto je tako, nastavljajući rad prošlih godina, dovršen rad na izdvajanju tih povjerljivih dokumenata i uklapanju u posebne svežnjeve, kako bi bili što dostižniji i pristupačniji naučnim radnicima.

Rađeno je također na sređivanju običnih, povjerljivih i policijskih akata Kotarskog poglavarstva od g. 1890. do 1940. s obzirom na naučni interes koji za njih vlada uopće, a posebni s obzirom na radnički pokret i od g. 1918. na komuniste. I dalje je nastavljen posao na minucioznom sređivanju materijala iz doba Dubrovačke republike, i to iz još jednog manjeg residuuma nesređenih akata i isprava koji se od ranije nalazio u Arhivu, kao i iz materijala primljenog g. 1941. od Gradske (današnje Naučne) biblioteke.

II. Prikupljanje arhivskog materijala.

Prihvaćeni su arhivi nekadašnjih općina Lopuda i Šipana te arhiv Dječjeg operavilišta na Lokrumu.

III. Nadzor nad ostalim arhivima.

I ova je ustanova sudjelovala na dubrovačkom području, u evidenciji registraturnog i arhivskog materijala u NR Hrvatskoj prema odluci Izvršnog vijeća NR Hrvatske broj: 480-1959, te je rad oko toga obuhvatio znatan dio aktivnosti u godini 1959.

IV. Rad na rivendikaciji arhivalija.

U vezi s pregovorima koji su se vodili s Austrijom o restituciji arhivskog blaga iz Austrije za arhivalije dubrovačkog područja izrađeno je nekoliko elaborata.